

مقدمه

افزایش جمعیت و کاهش سطح جنگل‌ها و نیاز روز افزون به چوب و محصولات چوبی باعث شد تا ایده تامین مواد اولیه از منابع غیرجنگلی تقویت شود. در این راستا یکی از راه‌ها، جنگل‌کاری با گونه‌های سریع‌الرشد بومی و غیر بومی می‌باشد. یکی از این گونه‌های پر محصول اکالیپتوس بوده است. ویژگی‌های مهم این گونه، از قبیل تنوع شدید گونه، مقاومت به خشکی و قابلیت انعطاف پذیری در شرایط متفاوت رویشگاهی و مصارف متنوع چوب و فراورده‌های فرعی گوناگون، اکالیپتوس‌ها بصورت درختان مطلوب برای جنگل‌کاری در آورده است.

مشخصات گیاه‌شناسی اکالیپتوس

اکالیپتوس با نام علمی (*Eucalyptus globulus Labill*) از خانواده مورد (*Myrtaceae*)، درختی است به ارتفاع تا ۴۵ متر، گاهی تا ۷۰ متر، با پوست ساقه معمولاً صاف، سفید تا کرم، زرد یا خاکستری، اما در قاعده تنه با توده‌ای از پوست خاکستری-قهوه‌ای است. برگ‌های جوان متقابل، بدون دم‌برگ، ساقه آغوش، تخم مرغی، خاکستری-سبز تا سبز کلمی، با دو سطح تحتانی و فوقانی دو رنگ، برگ‌های مسن سرنیزه‌ای باریک، گاهی هلالی (داسی شکل)، نوکدار، سبز، روی سطح فوقانی و تحتانی هم‌رنگ است. بطور کلی برگ‌های آن معمولاً کشیده و باریک است ولی دارای گونه‌های با برگ‌های بیضوی یا گرد هم هستند. این برگ‌ها اغلب متناوب و به ندرت متقابل دیده می‌شوند. گل‌آذین به صورت چترهای ۱، ۳ و ۷ گلی، دم‌گل‌آذین‌ها تخت شده یا استوانه‌ای (گرد)، دم‌گل وجود دارد یا ندارد. گل‌ها دارای تعداد زیادی پرچم بوده که نهایتاً تبدیل به میوه‌ای خشک و معمولاً پپاله‌ای شکل می‌شود. غنچه‌ها فرفره‌ای تا واژ مخروطی زگیل‌دار، سبز کلمی، سرپوش میوه تخت شده، کوهاندار کوتاه، گل بنه رگه‌دار یا کم و بیش صاف، میوه‌ها واژ مخروطی تا کروی یا تقریباً کروی، به رنگ سبز کلمی است. از تمام قسمت‌های این درخت، به خصوص برگ‌های آن بوی مطبوعی استشمام می‌شود.

اکالیپتوس

PTMP/SK/R&D/A/ Eucalyptus01 /22052021

جدول ۱- مشخصات گیاه‌شناسی اکالیپتوس

اکالیپتوس	نام فارسی
Blue Gum, Eucalyptus	نام انگلیسی
Eucalyptus globulus Labill	نام علمی
Myrtaceae	خانواده

شکل ۱- آشنایی با درخت، برگ، گل و میوه اکالیپتوس

کاشت

بسیاری از گونه‌های اکالیپتوس چه در موطن اصلی و چه در سایر مناطق جهان، مقاومت زیادی در برابر کم آبی از خود نشان می‌دهند. انواع مقاوم به خشکی دارای یک عنصر حمایتی زیرزمینی به نام غده چوبی هستند

اکالیپتوس

PTMP/SK/R&D/A/ Eucalyptus01 /22052021

که مخزنی از مواد غذایی و آب جهت تجدید حیات در مقابل عوامل مخرب به ویژه آتش سوزی و خشکسالی می باشد. خاک های خیلی آهکی با pH بالا برای بسیاری از گونه های اکالیپتوس ها مناسب است. برخی از گونه های اکالیپتوس نیز در اراضی خیلی آهکی نیز تحمل خوبی دارند.

اکثر گونه های اکالیپتوس از طریق بذر تکثیر می یابند ولی بعضی از گونه های آن خاصیت جست دهی دارند. با این حال بهترین روش تولید نهال، از طریق بذر می باشد. عموماً نهال های اکالیپتوس بصورت گلدانی به عرصه کاشت انتقال یافته و محدودیتی از لحاظ زمان کاشت نیز وجود ندارد. با این حال برای حصول نتیجه بهتر، کاشت نهال در اواخر پاییز تا اواسط زمستان توصیه می گردد. فاصله مناسب کاشت بسته به هدف کاشت و شرایط خاکی و اقلیمی منطقه متفاوت می باشد. نتایج تحقیقات انجام شده نشان داده است که فاصله ۳*۳ و ۴*۴ متر برای اکالیپتوس کاری مناسب می باشد. اگر هدف از کاشت تولید چوب باشد بایستی فاصله نهال های کشت شده بیشتر از مواقعی باشد که کشت نهال با هدف تولید خمیر کاغذ باشد.

شکل ۲- جنگل مصنوعی اکالیپتوس

داشت

اکالیپتوس از جمله گونه‌هایی است که در اراضی ماسه‌ای و باتلاق‌های ساحلی تا زمین‌های با آب زیرزمینی بالا و حتی در اراضی خشک توان تحمل و استقرار را دارد. همچنین گاهی اوقات، کاشت آن در قالب زراعت چوب در اراضی کم بازده انجام می‌گیرد که در صورت تامین آب آبیاری در دفعات مختلف طول دوره رویش، باعث تولید بیشتر خواهد شد. نحوه آبیاری بر حسب شکل و سطح زمین و امکانات موجود از غرغابی با ایجاد جوی پشته تا آبیاری قطره‌ای متفاوت است. روش‌های مختلف آبیاری دارای معایب و محاسنی است. مقدار آبیاری و تعداد دفعات آبیاری بسته به شرایط محیطی و اداکیکی منطقه فرق می‌کند.

به منظور تقویت خاک و رشد مطلوب نهال‌ها و دستیابی به محصول بهتر باید از کود استفاده گردد. برای این منظور می‌توان از کود شیمیایی و یا کود حیوانی پوسیده استفاده نمود. با انجام آزمایشات خاکشناسی می‌توان نوع و مقدار کود مورد نیاز را مشخص نمود.

کودهای حیوانی مورد استفاده بایستی کاملاً پوسیده و عاری از هر گونه بذور علف‌های هرز باشد. کود حیوانی هم موقع کاشت نهال و هم بعد از کاشت و در سال‌های بعد برای تقویت نهال و بهبود ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی خاک استفاده می‌شود. بسته به نیاز خاکی و وضعیت رشد نهال می‌توان با توصیه کارشناسان از کودهای شیمیایی موجود در بازار (فسفات، ازته، پتاس و ...) استفاده نمود. همچنین کاشت گونه‌هایی از خانواده بقولات در فاصله بین درختان و برگرداندن آن به خاک باعث تقویت خاک خواهد شد.

برداشت

اکالیپتوس از جمله گونه‌های سریع‌الرشد غیر بومی می‌باشد و در شرایط مناسب خاکی دارای رشد بالا و تولیدی مناسب می‌باشد که دوره برداشت بستگی به هدف کاشت و شرایط رویشگاهی دارد. طوری که اگر هدف از کاشت تولید چوب صنعتی باشد دوره برداشت طولانی‌تر از زمانی است که هدف از کاشت تهیه خمیر باشد.

چوب گونه‌های اکالیپتوس علاوه بر مصارف صنعتی و استفاده در نجاری‌ها، دارای انواع مصارف از جمله تراورس، تخته فیبر، تخته لای، تخته فشرده، خمیر کاغذ و چوب سوخت می‌باشد.

شکل ۳- برداشت چوب اکالیپتوس

منبع

خورنکه، سیف الله. (۱۳۸۶). اکالیپتوس (تولید نهال، کاشت و داشت). ساری: حوزه ترویج و نظام بهره برداری